

260 2025/12. EN RECORD DELS ASSESSINATS DEL 27 DE SETEMBRE DEL 1975 I DEL MATEIX DIA QUE RAIMON VA CANTAR A SABADELL, AMB EL PÚBLIC EN SILENCI I DEMPEUS AL PRIMER PIS. JO TAMBÉ HI ERA. Va fer 50 anys de l'execució de Xosé Humberto Baena Alonso, José Luis Sánchez Bravo, Ramón García Sanz, Juan Paredes Manot (Txiki) i Ángel Otaegui, tres militants del FRAP i dos d'ETA, que van ser els darrers "legalment" morts per la dictadura espanyola. També 50 anys del mateix dia que Raimon va fer un recital al teatre de la Faràndula de Sabadell, escoltat en silenci i dempeus. Bons escrits de recordatori de Joan Brunet (04/ 1993) i Antonio Santamaria (01/ 2025). (13 p.) (+)

Índex

Llegit el dia de reflexió de la *Gent de la Plaça*, el 3 d'octubre del 2025.....	1
<i>En record del recital de Raimon. Publicat a Diari de Sabadell, el 29 d'abril de 1993 per Joan Brunet</i>	
https://joanbrunetmauri.cat/dun-temps-dun-pais/	2
Al diari ElMundo, encara vam llegir en portada, amb vergonya:	2
Editorial de Vicent Partal: Els meus herois, sí, d'ETA i del FRAP.....	2
Correu al periodista d'Isabadell, Antonio Santamaria i a Joan Brunet, el dia 27 de setembre, 2025.....	4
Correu a la gent de Ca n'Oriach, per si recorden que en Peinado (Antonio?), va ser detingut després del recital de Raimon, amb resposta negativa	4
Resposta Pablo Hasel a la nostra carta (de Gent de la Plaça)(15/9/25)	5
Article del periodista Antonio Santamaria a Isabadell del 12/1/ 2025, recordant *Sabadell 1975*, inclosos els esdeveniments del 27 de setembre del 1975 i el recital de Raimon	7

Llegit el dia de reflexió de la *Gent de la Plaça*, el 3 d'octubre del 2025.

*Dissabte passat, dia 27 de setembre, va fer cinquanta anys exactes de l'execució de **Xosé Humberto Baena Alonso, José Luis Sánchez Bravo, Ramón García Sanz, Juan Paredes Manot (Txiki) i Ángel Otaegui**, tres militants del **FRAP** i dos d'**ETA**, que van ser els darrers "legalment" morts per la dictadura española.*

Vicent Partal, director de Vilaweb, va escriure l'editorial titulada: **Els meus herois, sí, d'ETA i del FRAP**. I l'acabava dient, el dia abans:

Ells eren al meu costat, al meu bàndol i contra els assassins i no és pas problema meu si avui alguns ja no volen recordar una cosa tan elemental o els convé més d'oblidar-ho

També va escriure: No van ser els únics. El franquisme va deixar rere seu un rastre enorme de sang –traçat amb noms memorables o amb noms anònims– que ens van ser arrabassats amb la violència. S'han pogut documentar ara per ara **45.278 execucions**... Em limitaré, per tant, a dir-ne alguns que tots coneixem: el president de la Generalitat de Catalunya **Lluís Companys**, el rector de la Universitat de València **Joan Baptista Peset** i el batlle de Palma **Emili Darder**. Recordaré amb emoció els noms dels veïns de Bétera, el meu poble... O, simplement, diré el nom de **Salvador Puig Antich**.

Perquè aquests dies tots hem vist com els polítics espanyols feien el primmirat per a no enaltir aquests meus herois –espere que herois de tots nosaltres–, adduint que van ser d'ETA o del FRAP. En realitat, perquè tots qüestionaven no pas solament el franquisme. I vull dir que escoltarlos m'encén, perquè si continuen per aquest camí encara ens trobarem algun dia que ens voldran explicar que **Carrero Blanco** va ser una "víctima del terrorisme" i no el carnisser malparit que era...

Per a mi Txiki, Otaegi, Baena, Sánchez Bravo o García Sanz són i seran sempre herois. No en tinc cap dubte. Sense qüestionar res d'allò que van fer ni res d'allò que volien aconseguir. Simplement, perquè ells eren al meu costat, al meu bàndol i contra els assassins. I no és pas

problema meu si avui alguns ja no volen recordar una cosa tan elemental o els convé més d'oblidar-la.

Va ser un dissabte de matinadaen Raimon va venir a Sabadell on tenia recital el vespre. vam omplir la faràndula, i després de la primera cançó els assistents del primer pis ens vam posar drets i vam escoltar tot el recital en silenci sepulcral, coma també la gent de la platea, amb la mirada incrèdula dels *socials* que ens miraven. nosaltres els miràvem també, desafiants. Franco encara viuria dos mesos mes. Després vindrien la vaga general del febrer del 1976, només 5 mesos després, i després la vaga del metall. JO TAMBÉ HI ERA. SABADELL SEMPRES PUNTA DE LLANÇA... COM LA GENT DE LA PLAÇA, DESPRÉS DE MÉS DE 6 ANYS!.

PABLO RIVADULLA DURÓ- PABLO HASSEL, va dir-nos: Salut i Resistència. VISCA LA SOLIDARITAT!!!. VENCEREM!!!!. I ens va deixar aquesta poesia:

El riu es desborda gota a gota
I acció rera acció l'opressor es derrota
No oblidarem ni en aquestos macabres forats
Que regnes més poderosos van ser enderrocats.
Si tanquem el puny, obrim els camins i el futur ens abraça
Cal portar la denúncia als carrers com la Gent de la Plaça.

Llibertat per Pablo Hassel, Amnistia total i llibertat per a tots els presos i exiliats. Autodeterminació i Independència per Catalunya. Visca els nostres herois. Visca la terra lliure.

En record del recital de Raimon. Publicat a Diari de Sabadell, el 29 d'abril de 1993 per Joan Brunet
<https://joanbrunetmauri.cat/dun-temps-dun-pais/>

Molts sabadellencs recordem els recitals que, periòdicament, portaven a Raimon a presidir l'escenari de "La Faràndula" acompanyat només de la seva guitarra i del calor d'un públic entusiasta. En especial recordem el que ens oferí el setembre de 1975 i que ens deixà una fonda empremta. Aquell fou un recital ben singular. Feia poques hores que, a Cerdanyola, havia estat executat l'etarra Juan Paredes Manot, "Txiqui". Un Consell de Guerra sumaríssim l'havia condemnat a mort. Els organitzadors del recital i el ma-teix Raimon es plantejaren la possibilitat de suspendre'l en senyal de dol. Això no obstant s'optà per la seva celebració, com a darrer i pòstum homenatge a una nova –havia d'ésser l'última– víctima de la repressió franquista. A "La Faràndula" es visqué, aquella nit, un clima irrepetible amb un Raimon més motivat que mai i un públic fortament tensiu. Els silencis que seguien a cadascuna de les cançons, eren un clam contra la insensatesa i la dictadura que ja tocava a la seva fi. L'emoció continguda dels assistents esclatà finalment en una impressionant i llarga ovació que ho deia tot i que res no deixava lloc a dubtes ni falses interpretacions. Tampoc, en aquella ocasió, varen caldre les paraules.

Al diari EIMundo, encara vam llegir en portada, amb vergonya:

Verdades y mentiras de los últimos fusilados por Franco: una investigación halla "pruebas sólidas" de que asesinaron a cinco personas. Cuando se cumplen 50 años de la ejecución de dos miembros de ETA y tres del FRAP, Sumar y Bildu exigen homenajearlos como "luchadores por la democracia"

<https://www.elmundo.es/espana/2025/09/25/68d59eb921efa0ab4b8b458d.html>

Editorial de Vicent Partal: Els meus herois, sí, d'ETA i del FRAP

Els eren al meu costat, al meu bàndol i contra els assassins i no és pas problema meu si avui alguns ja no volen recordar una cosa tan elemental o els convé més d'oblidar-ho

Demà, dissabte, farà cinquanta anys exactes de l'execució de **Xosé Humberto Baena Alonso, José Luis Sánchez Bravo, Ramón García Sanz, Juan Paredes Manot (Txiki) i Ángel Otaegui**, tres militants del **FRAP** i dos d'**ETA**, que van ser els darrers "legalment" morts per la dictadura espanyola.

No van ser els únics. El franquisme va deixar rere seu un rastre enorme de sang –traçat amb noms memorables o amb noms anònims– que ens van ser arrabassats amb la violència. S'han pogut documentar ara per ara **45.278 execucions**, i ja comprendreu que això fa impossible d'enumerar-ne en veu alta o escriure'n tots els noms.

Em limitaré, per tant, a dir-ne alguns que tots coneixem: el president de la Generalitat de Catalunya **Lluís Companys**, el rector de la Universitat de València **Joan Baptista Peset** i el batlle de Palma **Emili Darder**. Recordaré amb emoció els noms dels veïns de Bétera, el meu poble, que el franquisme ens va arrabassar: **Vicent Aparisi Carrasco, Gonçal Aparisi Carrasco, Francesc Arnal Moreno, Salvador Campos Inglés i Frederic Carrasco Ricart**. O, simplement, diré el nom de **Salvador Puig Antich**.

La monstrositat del franquisme és molt difícil d'explicar –i més a mesura que passa el temps i els nostres sentiments es van diluint. Costa molt de recordar avui aquell terror permanent que va intentar d'anihilar-nos de manera expeditiva, aquells trets cada nit a la paret de **Paterna** i en tantes i tantes parets que tan magníficament descriu **Vicent Andrés Estellés** en els seus versos: "L'han matat a Paterna. I segles de silenci, i més silenci encara de mort de morts de poble..."

Però si parle avui de Txiki, Otaegi, Baena, Sánchez Bravo o García Sanz és perquè aquests morts els vaig viure jo, en vida meua. I me'n sent responsable. No eren com aquells altres, assassinats anys enrere, que m'explicaven en veu baixa la gent del poble, temorosos que algú els sentís. La mort de Txiki, Otaegi, Baena, Sánchez Bravo o García Sanz, com la de Puig Antich, forma part de la meua vida, l'he viscuda plenament conscient, i no vull, doncs, oblidar-la ni canviar-ne el significat. Crec que no hi tinc dret.

Jo estudiava batxillerat a **Montcada** i tenia un magnífic professor de filosofia que ens obria la pensa a poc a poc –amb molta cautela–, ajudant-nos molt a entendre tot allò que passava al voltant. I en recorde perfectament la mirada de por i d'abatiment, de ràbia continguda per la mort d'aquells joves, tan sols uns anys més grans que jo, que tots els seus alumnes, més joves que ell mateix. Hauria pogut ser qualsevol, perquè la mort era indiscriminada. I això avui no ho hauríem de deixar de banda, ni deixar-ho passar com una anècdota juvenil.

Aquesta enorme pallassada que el postfranquisme vol organitzar ara per commemorar els cinquanta anys de la mort de Franco –sense demanar-se què en perviu, què es manté, què ens ofega íntimament encara avui– té demà, segurament, la contradicció més gran. El moment en què més difícilment podran explicar la seua conversió.

Perquè aquests dies tots hem vist com els polítics espanyols feien el primmirat per a no enaltir

*aquests meus herois –espere que herois de tots nosaltres–, adduint que van ser d'ETA o del FRAP. En realitat, perquè tots qüestionaven no pas solament el franquisme. I vull dir que escoltar-los m'encén, perquè si continuen per aquest camí encara ens trobarem algun dia que ens voldran explicar que **Carrero Blanco** va ser una "víctima del terrorisme" i no el carnisser malparit que era...*

La seua contradicció és tancada en la caixa del temps, i per això mateix els posa sempre contra una paret molt incòmoda. Aquells joves d'ETA, aquells joves del FRAP –i, per tant, les seues organitzacions– eren uns assassins, uns terroristes, o bé –com defensava El Socialista en una portada que encara recorde per l'impacte que em va causar– les víctimes dels botxins Franco i Juan Carlos? I les causes –aquelles causes que van defensar tots cinc amb passió, jugant-s'hi la vida– eren dignes o no, doncs?

Per a mi Txiki, Otaegi, Baena, Sánchez Bravo o García Sanz són i seran sempre herois. No en tinc cap dubte. Sense qüestionar res d'allò que van fer ni res d'allò que volien aconseguir. Simplement, perquè ells eren al meu costat, al meu bàndol i contra els assassins. I no és pas problema meu si avui alguns ja no volen recordar una cosa tan elemental o els convé més d'oblidar-la.

*PS1. **Magda Oranich** va ser advocada de Txiki i va haver de presenciar-ne la mort. **Andreu Barnils** ha anat a cercar-la perquè ens explique aquelles hores terribles, per mantenir viva la memòria: "Sempre va estar amb un somriure, fins i tot enmig de l'execució".*

Llegit a la plaça, en divendres de reflexió. 3 d'octubre 2025. Joaquim Clusa i Oriach. Sabadell 1946. Economista. Regidor estat (1979-1980) del primer Ajuntament democràtic. De la Fundació Bosch i Cardellach des del 1967. Acompanyant gairebé cada dia a la *gent de la plaça* en defensa de l'*Amnistia, l'Autodeterminació i la Independència de Catalunya*.

Correu al periodista d'Isabadell, Antonio Santamaria i a Joan Brunet, el dia 27 de setembre, 2025

Bon dia, Antonio, en data molt assenyalada que encara em fa bullir la sang. No hi haurà ni a IS ni a DS cap record pels fets del 27/9/1975?. Algú tornarà a escriure quelcom semblant a <https://joanbrunetmauri.cat/dun-temps-dun-pais/> del 1993?. S'ha escrit algun text semblant al del Joan Brunet del 1993?. He intentat escriure un article perquè jo hi vaig a La Faràndula, tal dia com avui, de fa 50 anys, i no me'n he sortit, com em passa sempre. Els ínclits (amb perdó) Asensio, Marcets, Navas, cronistes gairebé setmanals de la premsa local, que ajuden el procés de normalització contra el meu somni, i el de 65.000 sabadellencs i sabadellenques que vam anar a votar el 2015 i el 2017, no hi tenen res a dir?. Durant la setmana intento escriure alguna cosa, si m'ajudes una mica i m'esperones, si és el cas. Salut i bona feina · · ·

Correu a la gent de Ca n'Oriach, per si recorden que en Peinado (Antonio?), va ser detingut després del recital de Raimon, amb resposta negativa

(4) Records del concert del Raimon el 27 de setembre del 1975. En Peinado detingut?

Benvolguts i recordats, Antonio i Manuel,

Tot just enviat el correu que segueix a l'Eduard i al Miquel, he pensat que vosaltres també em podeu ajudar a recordar si en Peinado (Antonio?) va ser detingut després del recital del Raimon, tal com explico. O si podeu parlar amb algú que ho pugui recordar.

Moltes gràcies per endavant i molts records a tothom. Salut,

Resposta Pablo Hasel a la nostra carta (de Gent de la Plaça)(15/9/25)

Hola companys/es!
Com va? Gràcies per la felicitació i suport!
A la presó les cartes són aire fresc entre tanta asfíxia.
M'alegra molt que continueu portant la solidaritat als carrers.

És més necessari que mai. Tant de bo aconseguíu que el crit vagi tenint més ressò!
L'Estat terrorista espanyol i els seus col·laboracionistes botiflers que sense vergonya sostenen el Govern del Règim, volen vendre que la repressió és inexistent o poca cosa, que no queda lluita i que l'opressió nacional i social que patim és una exageració.

La realitat provada és que la repressió ferotge no s'atura-tampoc a la resta de l'Estat-, la resistència popular segueix dempeus per molt que tractin d'insensibilitzar-la i apagar-la. I com a nació no deixem de rebre atacs de tota mena mentre els falsos "progressistes" empitjoren també les nostres condicions de vida. Tot plegat és molt greu i ens exigeix actuar. Encara més gran : els nostres impostos estan finançant tot tipus d'aberracions, inclòs un genocidi. Aquest infame govern també ha batut rècords de compra-venda d'armament amb el sionisme. Entre altres negocis tacats de sang com en matèria repressiva. No oblidem que programes com el Pegasus que empren per a reprimir-nos són d'Israel. O molt entrenament que reben els cossos repressius catalans i espanyols.

A més a més ara retallaran una barbaritat en serveis públics perquè així pagaran el criminal rearmament imperialista de la UE-OTAN . També amb més inflació.

Tenint en compte que ens volen saquejar encara més, elevar el compromís oposant resistència enfront tanta atrocitat, és urgent. L'augment de la repressió, amb més lleis ultrarepressives aprovades per falsos progressistes de la ma de PP i VOX (a l'hora de la veritat tots s'uneixen per esclafar l'1 d'octubre i la lluita independentista/antifeixista), un major pressupost repressiu i més manifestants, sindicalistes , artistes i lluitadors socials represaliats, posa en evidència que l'Estat està nerviós.

Sap que el temps de revoltes s'apropen perquè la situació és insuportable i intolerable a tots els àmbits. Amb el terror volen allunyar la lluita però s'acabarà girant contra els mateixos repressors. Perquè això passi i la repressió sigui un potent revulsiu en comptes d'un fre, és imprescindible que la solidaritat s'enforteixi i que els represaliats ens mantinguem conseqüents, sense acotar el cap. Si ens rendim davant la repressió, guanyen ells.

Cal fer tot el contrari al que han fet els líders processistes. Que a sobre ni han dimitit per incomplir tantes promeses i traïr el mandat de l'1 d'octubre i el més greu: han desmobilitzat el poble, criminalitzant als que lluiten de debò i blanquejant el Règim que fins i tot molts ja qualifiquen de "democràtic".

Cap moviment que pretengui canvis revolucionaris (i la independència ho és) pot triomfar sense líders conseqüents fins al final, una bona organització popular disposada a esforçar-se i a arriscar-se (això ja hi era en part) i elevats nivells de combativitat.

Però en fi, molt poble ha après de les experiències i la propera oportunitat s'aprofitarà millor. Sense creure tan massivament en covards venedors de fum i venuts al Règim a la mínima. Que encara gent els continuï votant és per fer-s'ho mirar. Si una cosa ha quedat clara és que de les institucions no vindrà l'embat necessari. Cal organitzar-lo i impulsar-lo des dels carrers, des del poble alçat al marge dels domesticats.

Com deia, relativament aviat es donaran esclats socials per tot l'Estat i el Règim quedarà molt debilitat. Tindrà molts focs encesos. Serà una bona oportunitat per impulsar la confrontació en defensa de l'autodeterminació, entre altres drets i llibertats. Però per a poder fer-ho eficientment cal preparar-se des de ja. Parlar amb la gent, mobilitzar-se, fer campanyes de conscienciació etc. Com deia, celebro que ho feu i us encoratjo a persistir i a mostrar tots els represaliats i presos polítics que volen siguem oblidats. A desenmascarar aquest Règim putrefacte, corrupte, feixista i decadent. Com als seus socis que s'omplen la

boca de segons quines coses per guanyar vots i no fan més que empitjorar la situació, fent que siguem una autonomia sotmesa a qui trepitgen fàcilment, impunement i a sobre amb l'aval "d'independentistes".

A banda de col.laborar en la repressió, valgui la redundància, les condicions inhumanes d'aquesta presó negligent i obsoleta també me les imposava la Generalitat d'ERC i Junts. Tampoc hi haurà oblit ni perdó. Colla de farsants i psicòpates que només pensen en la cadira ben pagada, quant de mal han fet i fan!. Sort que cada dia prenen menys el pel a menys persones.

Doncs si, amics, van passant els anys i aquí continuo segrestat com tants presos polítics antifeixistes arreu de l'Estat, És molt bèstia el que ens imposen i no es pot normalitzar. Però com no m'han derrotat igual que a la resta de conseqüents, fins el darrer dia entre reixes aportaré a la lluita. I quan surti, als carrers i a qualsevol trinxera. Amb encara més ganes i motius que abans, després de tot el que m'han fet i de tot el que he vist en aquest pou.

L'orgull de servir fidelment una causa tan gran com justa, no ens el poden prendre. Que ja massa ens roben!. Així que com resistir m'omple, també trobo alegria. Sobretot quan veig lluites als carrers i cada dia n'hi ha més. Tot i que encara falta molt per avançar. Ahir em va alegrar veure tanta solidaritat amb Palestina a Madrid

I el boicot a la Vuelta per no tenir escrúpols. Però la veritat és que tot és poc en front d'un genocidi tan bàrbar equiparable al nazisme en crueltat.

Ja veieu com la In-justícia espanyola ha deixat impunes els nazis que fa poc van cridar a l'assassinat d'immigrants i van anar armats a caçar-los.

Que després de tot això i tan més, el Govern digui ser "Antifeixista" per guanyar vots amb la por a VOX, és repugnant. Un Estat on és delictu denunciar les barbaritats provades de la monarquia i dels cossos repressius, però no l'esmentat a dalt, no pot ser titllat ni de mínimament democràtic.

I si no ens agredeixen més encara és perquè s'han de tallar una mica per la reacció que pot provocar i per la pressió de sectors conscients que denuncien la seva violència sistemàtica. L'arrel del problema, dels problemes i xacres, és el Règim i qualsevol pota que l'ajudi a sostenir-se no pot suposar cap solució sinó tot el contrari.

Quan això quedi més clar, la lluita avançarà molt sense fer cas de les falses promeses dels desmobilitzadors i sense legitimar-los a la farsa electoral. Cal explicar que no té sentit denunciar injustícies si després es vota a qui contribueix a perpetuar-los d'una o altra manera.

M'acomio recomanant-vos -si no les coneixeu- les xarxes de les Plataformes Antirrepressives de Barcelona i Ponent. Fan una gran feina, lluiten per l'Amnistia total sense oblidar cap represaliat i organitzen actes i mobilitzacions. De fet sé que heu fet coses conjuntament. Aviat em diuen que anunciaran coses molt necessàries com la marxa de torxes anual i una xerrada sobre la farsa de la "transició" i de la Constitució. És a dir , sobre l'absència de ruptura amb el feixisme que explica com estem avui.

Bé, amics i amigues, us desitjo el millor i en això hi incloc la lluita persistent.

No dubteu que quan surti ens trobarem a la plaça on hi aniré encantat i també a més carrers i espais on compartirem l'anhel insubornable d'alliberar-nos i de construir, per tant, una República més justa.

Que les nostres accions quotidianes, tossudament alçats, l'apropin.

Una abraçada plena d'esperança,

PABLO RIVADULLA DURÓ- PABLO HASSEL, va dir-nos: Salut i Resistència. VISCA LA SOLIDARITAT!!!. VENCEREM!!!!. I ens va escriure:

El riu es desborda gota a gota

I acció rera acció l'opressor es derrota

No oblidarem ni en aquestos macabres forats

Que regnes més poderosos van ser enderrocats.

Si tanquem el puny, obrim els camins i el futur ens abraça

Cal portar la denúncia als carrers com la Gent de la Plaça.

Adreça del Pablo per fer-li arribar la nostra solidaritat en qualsevol de les seves formes:

PABLO RIVADULLA DURÓ
C P PONENT
C/Victòria Kent s/n
25071 LLEIDA.

Article del periodista Antonio Santamaria a ISabadell del 12/1/ 2025, recordant *Sabadell 1975*, inclosos els esdeveniments del 27 de setembre del 1975 i el recital de Raimon

<https://www.isabadell.cat/sabadell/historia/sabadell-1975/>

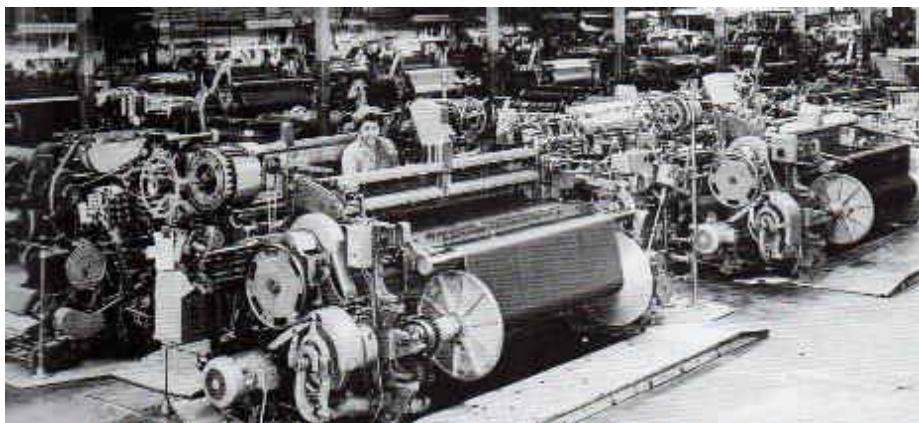
HISTÒRIA **Sabadell, 1975**

Escrit per Antonio Santamaria el 12 gener 2025

Resseguim, a vista d'ocell, els principals esdeveniments de la vida pública de la ciutat dels quals es compliran ara 50 anys. Un any que va estar marcat per la crisi industrial i per mobilització sindical, veïnal i política contra la dictadura. La mort de Franco, el 20 de novembre, assenyalà el principi del fi del règim feixista.

L'atemptat mortal d'ETA contra l'almirall Carrero Blanco, el 20 de desembre de 1973, accelerà els moviments polítics nacionals i internacionals cara al futur del país després de la mort del dictador Francisco Franco.

Llavors, a Sabadell i Terrassa la indústria tèxtil llanera ocupava el 60 per cent de la població activa i concentrava el 80 per cent d'aquest sector a Espanya. La crisi del tèxtil, que havia despuntat l'any 1972, s'agreujà durant el 1973 i 1974. Centenars de treballadors foren acomiadats, van tancar importants empreses com Cuadras y Prim, Plans Solà, Rusiñol Viver, Especialidades Llaneras Fargas, Miguel Alemany, Satar... Moltes d'altres van presentar expedients de crisi com Molins Hns, Textil Mur, Bori y Cirera, Antonio Llonch, Mateu Brujas, José M^a Turull...



Secció de telers de la fàbrica Marcet

SA als anys seixanta. Autor desconegut/AHS

Per pal·liar la crisi el govern franquista aprovà el 1974 el **Plan de Reestructuración de la Industria Textil Lanera**. Segons les dades proporcionades per Xavier Domènech, a principis de 1974 s'obriren a Sabadell 59 expedients de crisi que afectaren 3.602 treballadors, dels quals 1.400 anaren a l'atur. El Pla afectà a 6.425 treballadors als quals s'haurien de sumar els 4.000 aturats comptabilitzats el febrer de 1975. Al seu parer resulta difícil conèixer les xifres reals de l'atur a la ciutat. Segons les dades oficials, el febrer de 1975, sobre un cens de 81.684 treballadors (62.352 dels sectors de la indústria i la construcció) hi havia 3.717

aturats (el 3,7 per cent de la població activa), que al desembre ja eren 4.606. Segons els estimacions de la revista local del **PSUC**, *Realitat*, el mes d'octubre de 1975 hi havia al voltant de 10.000 aturats, molts dels quals sense cap prestació econòmica. Una xifra molt semblant a l'estimada en l'informe *Els problemes de Sabadell. Opinió dels ciutadans*, de la **Jove Cambra de Sabadell** del 1975-76 (més informació: ['La crisi industrial dels 70 o la mort de la ciutat fàbrica'](#)).

“El Pla de Reestructuració només va servir perquè la patronal afrontés la crisi del sector de la manera més primitiva: reduint capacitat, eliminant empreses no competitives i destruint maquinària obsoleta (...) La crisi del tèxtil va posar fi al consens ciutadà imposat per la força a l'inici del franquisme i mantingut per la repressió i al costum fins a l'inici dels setanta. El paternalisme, que servia de control social, s'esmicolà quan molts empresaris tancaren l'empresa amb el mínim de costos possibles. Les relacions s'agregaren, alhora que la classe obrera s'anava organitzant”, afirma Andreu Castells.

Els efectes socials de la crisi del tèxtil es van veure incrementats per una elevada inflació que incrementà dels preus dels articles de primera necessitat i retallaren la capacitat adquisitiva dels treballadors.

Conflictivitat laboral

L'historiador britànic Sebastian Balfour, en el seu estudi sobre el moviment obrer a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, realitza aquesta periodització: 1) ascens de la militància de 1970 a 1973. 2) agitació popular i canvi polític de 1974 a 1976 i 3) reflux i declivi que comença el 1977 i 1978. Un esquema que s'adapta molt bé al cas de Sabadell on les mobilitzacions antifranquistes culminaren al febrer de 1976 amb la [Vaga General Política](#) que comportà la dimissió de l'alcalde falangista [Josep Burrull Bonastre](#) i es perllongà a la [Vaga del Metall](#) de setembre/octubre del mateix any.



Burrull en un ple municipal. Autor: P.Farran

El moviment obrer, punta de llança de l'oposició antifranquista, funcionava sobre dues potes: a les fàbriques, a través de **Comissions Obreres** (CC.OO) i als barris, a través del moviment veïnal que implicava d'altres sectors com les dones o els joves. **El Partit Socialista Unificat de Catalunya** (PSUC) operava com el coordinador polític i estratègic dels dos àmbits.

L'any 1975 fou d'una gran conflictivitat laboral liderada pel sector del metall i organitzada pel sindicat il·legal **Comissions Obreres** (CC.OO). **Unidad Hermètica** (UH), una de les empreses més grans de la ciutat, propietat d'Antoni Forrellat, vinculat políticament a Jordi Pujol, va ser la capdavantera. El 28 gener, davant la negativa de l'empresa a acceptar l'escala mòbil salarial vinculada a la inflació, la representació sindical decidí no fer hores extres i dues hores diàries d'aturada als tres torns de treball. El conflicte es perllongà fins el 17 de febrer després que l'empresa acceptés algunes de les reivindicacions dels treballadors.

El 10 de febrer s'iniciava l'aturada de dues hores diàries a **Estampaciones Sabadell, SA**, una empresa de 250 treballadors, a la carretera de Sentmenat, dedicada a l'estampat de cabines d'automòbils. Els

treballadors reivindicaven un increment salarial lineal de 1.000 pessetes setmanals i la posada en marxa de l'economat pactat al conveni vigent. L'empresa no només es negà a negociar, sinó que va trametre cartes d'acomiadament a 150 treballadors que foren desallotjats per la **Guàrdia Civil** de les oficines de l'empresa el 17 de febrer i que es concentraren davant el local del Sindicat Vertical (**CNS**) a la Rambla. Aquest mateix dia, l'empresa retirà tots els acomiadaments i anuncià la seva voluntat d'obrir negociacions.

La vaga de Clima Roca

El conflicte més dur i llarg de l'any va desfermar-se a **Clima Roca**. Una empresa, al costat de la via fèrria al barri de Campoamor, dedicada a la fabricació d'aparells d'aire condicionat que ocupava 354 treballadors. El conflicte s'inicià el 28 de gener de 1975 quan es comunicà la rescissió del contracte de 17 treballadors eventuais. La direcció de l'empresa va acceptar que els representants sindicals elaboressin un pla per recol·locar-los que fou rebutjat. El 30 de gener els treballadors es declararen en vaga que l'empresa respongué amb l'acomiadament de 13 treballadors i expedientant dos càrrecs sindicals. El matí de l'1 de febrer els obrers es constituïren en assemblea i ocuparen la fàbrica que fou rodejada per la **Policia Armada** (els grisos) i desallotjada a la tarda. L'empresa sancionà a 211 treballadors amb vuit dies de suspensió de sou i feina. Els treballadors tornaren a ocupar la fàbrica que fou seguida per la suspensió de sou i feina de tota la plantilla i l'amenaça d'acomiadaments massius. L'advocat laboralista i futur alcalde de Sabadell Antoni Farrés s'encarregà de la defensa jurídica dels treballadors.



La comissaria, al 1975. Font: <https://cnpjefb.blogspot.com>.

Així les coses, el 24 de febrer, la Policia Armada dissolgué violentament la manifestació dels treballadors al passeig d'Espronceda i practicà 17 detencions. Un treballador fou ingressat a la **Clínica Santa Fe** amb commoció cerebral. El 26 de febrer els treballadors de Clima Roca i molts obrers d'UH i **Asea/Ces**, es dirigiren en manifestació al sindicat vertical. A l'alçada de la carretera de Bellaterra foren violentament dispersats pels antidisturbis amb nombrosos contusionats.

La duresa del conflicte desfermà una intensa onada de solidaritat a la ciutat. Les Associacions de Veïns (AA.VV) i els capellans progressistes recolliren diners pels vaguistes. El 7 de febrer moltes empreses aturaren en solidaritat com UH, Asea/Ces, Comes, Italco, Saites, la construcció de la **Universitat Autònoma de Barcelona** (UAB)... La comissió permanent de l'**Assemblea Democràtica de**

Sabadell (ADS), fundada l'octubre de 1974, va posicionar-se a favor dels treballadors. Els obrers Miguel Granados, José García i Jordi Sàbat es declararen en vaga de fam a l'església de Sant Joan Baptista on es concentraven cada vespre molts treballadors de Clima Roca i on foren visitats per bisbe Narcís Jubany. Fins i tot, Rodolfo Martín Villa, governador civil de la província i futur ministre de l'Interior d'Adolfo Suárez, i Joan Antoni Samaranch, president de la **Diputació de Barcelona** i futur president del **Comitè Olímpic Internacional** (COI), es reuniren a l'**Ajuntament de Sabadell** per fer de mediadors.

El conflicte finalitzà el mes de març quan l'empresa va fer una oferta de readmissió progressiva de la plantilla, malgrat que alguns dels treballadors més combatius es quedaren al carrer.

Lluites en d'altres sectors

Des del mes de març, hi hagueren vagues a moltes empreses del sector llaner, conegut popularment com el ram de l'aigua, com ara Salvó i Cia, Tintorería Castelló, Marcet SA, Aprestos Julià, Filicarda, Alpinter, Estruch Auxiliar Textil, Hilados BC, Lanitex, Bosser, Molins Hns, Internova, Sallarès Deu SA, Comes, Llorens y Torra SA, Garriga Hns... El mes de novembre, es declarà un conflicte a **Fills de Pere Balsach SA**, pendent d'un expedient de regulació de treball, per impagament de la setmanada als treballadors. Una regulació preceptiva per poder acollir-se al Pla de Reestructuració i que afectà a 200 treballadors d'aquesta empresa.

Al sector de la fusteria, a **Complex S.A**, els treballadors es declararen la vaga indefinida per reclamar augments dels seus baixos salaris. L'empresa acomiadà tota la plantilla el 22 d'agost. Les obres de plaça de Catalunya, a càrrec de **Construcciones Roig SA**, s'aturaren per les irregularitats en el pagament de les vacances.

Autotransportes Martí S.A, l'empresa concessionària dels autobusos urbans, no havia conegut cap conflicte laboral, fins el 30 i 31 de gener de 1975. Aquests dies es declararen en vaga els 185 treballadors de la plantilla per la millora de les condicions laborals. L'empresa respongué acomiadant a 13 treballadors. Com en el cas de Clima Roca, s'entengué la solidaritat entre les associacions veïnals i els centres culturals. L'ADS va fer una crida al boicot dels autobusos en suport dels treballadors.

Les eleccions sindicals

La celebració de l'1 de maig de 1975 va estar marcada per la proximitat de les eleccions sindicals, les darreres del franquisme, convocades pel 6 de juny. L'1 de maig es celebrà amb una assemblea unitària a Sant Julià i el partit trotskista **Lliga Comunista Revolucionària** (LCR) va convocar com era costum una manifestació a la Creu de Barberà. La jornada va estar precedida per diverses convocatòries de lluita contra la carestia de la vida, contra la selectivitat, el boicot als autobusos, en solidaritat amb els treballadors acomiadats..



Manifestació del grup anticaristia creat des del moviment veïnal.

El 6 de juny es celebraren les darreres eleccions sindicals del franquisme amb una participació elevadíssima que a Sabadell fou del 89 per cent. Les candidatures unitàries i democràtiques impulsades per CC.OO obtingueren una gran victòria pràcticament a tot arreu. Va ser la culminació de l'estratègia d'infiltració en les estructures del sindicat vertical. Aquest mateix dia, en una manifestació que discorria pel carrer Martí Trias, un policia fou ferit lleument per un còctel molotov llençat pel militants del **FRAP**. La manifestació fou dissolta per la policia amb trets a l'aire.

Reivindicacions veïnals

A la conflictivitat laboral es sumaven les creixents reivindicacions i mobilitzacions veïnals, l'altra pota del moviment obrer. El març de 1975 els veïns de Merinals ompliren el barri de pancartes demanant la reparació dels ascensors i l'urgent intervenció en els habitatges degradats. A l'abril, un centenar de veïns d'Espronceda aconseguiren, després de concentracions i manifestacions de protesta, que l'**Obra Sindical del Hogar** (OHS) arreglés els ascensors, les teulades i les façanes.



Concentració dels

veïns del Polígon Espronceda.

La rebentada del col·lector del Torrent del Capellà, que amenaçava amb inundacions a Can Puiggener, motivà la concentració de 150 veïns del barri, el 25 de febrer, davant l'Ajuntament. La mort del nen de 9 anys Cristóbal Ramos Melo mentre jugava arrossegat per un abocador incontrolat a Torre-romeu, desfermà una onada d'indignació al barri. Es realitzaren dues massives concentracions al lloc on va morir l'infant els dies 8 i 9 d'abril reclamant la clausura de l'abocador, que no aconseguiren, amb moments de gran tensió amb la policia. La mort de tres infants a començaments de l'any per meningitis al barri d'Espronceda i d'un altre a Ca n'Oriac provocà la manifestació i concentració davant l'Ajuntament dels pares i mares del col·legi Calvet d'Estrella per exigir mesures immediates. Una altra manifestació en direcció a l'Ajuntament dels veïns de Ca n'Oriac, per reclamar la neteja i desratització del barri, fou violentament dissolta per la policia el 29 d'abril.

El 29 de maig l'AV de la Creu de Barberà celebrà una assemblea al col·legi de la Romànica on es tractà un punt per exigir un semàfor, a la cruïlla de la carretera de Barcelona i el carrer Hernán Cortés [actual Magí Colet], on s'hi havien produït nombrosos accidents i algunes morts. Acabada l'assemblea, uns 400 veïns s'aplegaren en aquest indret, plantaren un semàfor de fusta i tallaren el trànsit. Poc després, aparegueren els jeeps dels antidisturbis que carregaren indiscriminadament contra nens, dones i ancians.



Manifestació dels veïns de

Ca n'Oriac contra la Gran Via.

Des de l'aprovació de la urbanització de la Gran Via, al maig de 1972, s'organitzà una intensa campanya ciutadana i veïnal d'oposició al projecte (més info: '[*La oposición del movimiento vecinal a la Gran Via \(1973-1976\)*](#)'). L'abril de 1975, les AAVV muntaren una exposició sobre tema a l'**Acadèmia Belles Arts** que, malgrat tenir els permisos governatius, fou censurada per ordre de l'alcalde Josep Burrull que sortia en una caricatura envoltat de bosses de diners. El 9 de juliol es produí un atemptat de l'extrema dreta contra el domicili del periodista [Xavier Vinader](#). El mes de juny es presentà la sol·licitud de legalització de l'AV del Centre que començà a funcionar amb una comissió gestora.

Mobilització a l'ensenyament

El curs 1974-1975 va esclatar el malestar del sector de l'ensenyament que feia temps s'incubava. Les protestes, que havien començat a la universitat, s'havien estès a la secundària i la primària. A la manca de places i aules, endèmica a l'ensenyament obligatori, s'afegia l'escassa oferta de preescolar i formació professional. El curs s'encetà amb una concentració davant l'Ajuntament el 16 de setembre de pares i mares amb els seus fills per protestar perquè en alguns col·legis les classes no havien pogut començar per manca de taules i cadires. El mes de febrer de 1975 pararen diverses escoles de primària, públiques i privades que preludiaren les grans mobilitzacions del sector que serien la guspira de la Vaga General.

D'altra banda, el 2 de març, 600 joves es concentraren a la plaça Marçet per protestar contra el decret-llei que obligava a demanar permisos al govern civil per acampades de més de 24 hores i sis persones menors de 24 anys. Al baixar per la Via Massagué, la manifestació fou dissolta per la policia i es detingué un noi de 15 anys.

La campanya contra les execucions

El general Franco va arribar i marxar del poder afusellant. El 27 de setembre de 1975 s'executaren les cinc darreres condempnes a mort de la dictadura per delictes polítics. Un d'ells, el militant d'**ETA** Juan Paredes, *Txiqi*, al cementiri de Cerdanyola del Vallès. L'ADS organitzà al setembre una campanya contra les penes de mort i per l'amnistia. El dies previs a les execucions es produïren aturades de protesta a UH, Asea/Ces, Suñer S.A, CATEX i Artes Jaeger de Barberà, a les que s'hi sumaren els instituts de secundària.

El mateix dia de les execucions, a la nit, se celebrà un recital de Raimon a **La Faràndula**. Molts espectadors portaven braçalets negres i no hi hagué cap aplaudiment en senyal de dol. A la sortida del teatre municipal es formaren grups que foren dispersats per la policia. La vigília de les execucions va haver una manifestació al passeig de la Plaça Major, llavors anomenat del general Primo de Rivera. El 28 de setembre hi hagué una concentració a la plaça de la Creu de Barberà, tocant la carretera de Barcelona, i el final de l'Avinguda. Es col·locaren cadenes per tallar el tràfic, es pintaren els autobusos i parets i es sembraren els carrers d'octavetes.

Crispació màxima

La mort del dictador es produí el 20 de novembre de 1975 després d'una llarga agonia, símbol de la descomposició del règim. L'any va acabar en un clima d'extrema crispació. El 22 de desembre les AA.VV feren públic un manifest demanant la dimissió del Consistori franquista i la seva democratització. Dos dies després, 34 entitats ciutadanes signaren un manifest per tal que el ple municipal aprovés la moció a favor de l'amnistia als presos i exiliats polítics.



Pintada exigint la dimissió de l'alcalde Burrull, al febrer de 1976.

X.V / AHS.

El 30 de desembre es celebrà el ple municipal, amb la sala plena de gom a gom de públic a favor de l'amnistia, però també de militants d'ultradreta. Enmig un gran escàndol la moció fou rebutjada. A la sortida del ple, els falangistes agredeixen a una noia jove i als periodistes Dionisio Giménez i Xavier Vinader (més info: '[El pleno de la amnistía](#)').

El 4 de gener de 1976, l'ADS i les AA.VV, reunits a la parròquia de Sant Oleguer, acorden encetar la campanya de signatures per la dimissió del Consistori franquista.

Bibliografia

- BALFOUR, Sebastian. *La dictadura, los trabajadores y la ciudad. El movimiento obrero en el Área Metropolitana de Barcelona (1939-1988)*, Edicions Alfons El Magnànim, València, 1994.
- CASTELLS, Andreu. *Sabadell, informe de l'oposició. El franquisme i l'oposició sabadellenca (1939-1976)* Vol VI, Ed. Riutort, Sabadell, 1983.
- DOMÈNECH SAMPERE, Xavier. *Quan el carrer va deixar de ser seu. Moviment obrer, societat civil i canvi polític. Sabadell (1966-1976)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002.
- SANTAMARIA, Antonio. *Història del moviment veïnal de Sabadell. Cinquanta anys de lluita*. Edita FAVS, Sabadell, 2019.
- VINADER, Xavier. *Quan els obrers van ser els amos. Una setmana de vaga general política a Sabadell el febrer de 1976*, Pagès editors, Lleida, 2012.